

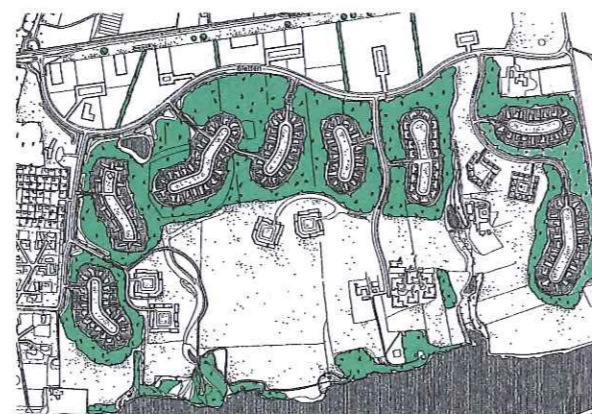
NÄR EN GRÄNS FÖRVANDLAS TILL ETT möte

I bostadsområden framstår övergångar mellan privata tomter och kommunal grönyta ofta som en bortglömd baksida. Staket, plank eller växtlighet bildar abrupta skiljelinjer. När man upplever att "här går det en gräns" är det lätt hänt att ett sådant område blir ett anonymt ingenmansland.

Forskarna Hanna Fors och Anders Busse Nielsen följer i ett projekt stadsdelen Sletten i Holstebro på Jylland, Danmark, där man istället valt att se övergången som ett möte.

Sletten är ett ovanligt grönt bostadsområde, där en ung skog omsluter och inramar bostäder och trädgårdar. Skog och bostäder etablerades parallellt under åren 1999–2004. Skogen är nu mellan tio och tolv år och har på allvar börjat få visuella och rekreativa kvaliteter.

Det dröjde dock inte länge efter det att folk flyttat till Sletten förrän många började rensa ogräs runt träden i skogsbrynet intill sina trädgårdar och lägga ut gräsklipp från trädgården för att hjälpa skogens träd på traven. På andra ställen odlade boende grönsaker eller planterade blommor mellan trädraderna.

Översiktsplan för Sletten, där skogen (grön färg) omsluter de åtta skogsbyarna. Inte långt från skogsbrynen ligger ytterligare sex bostadsområden som små borgar med utsikt över betesmarkerna och kraftverksdammen i söder (grå skraffering). I stadsdelen finns även ett äldreboende.

Initiativ uppmuntras

Det här upplevde kommunen som mycket positivt. Man insåg tidigt att en förutsättning för att det skulle fungera att ha skogen så tätt integrerad med bostadsbebyggelse var

Sletten – en stadsdel och ett landskapslaboratorium

Byggår: 1999–2004.

Yta: 160 hektar, varav 30 hektar skog integrerad med bostadsbebyggelse, 30 hektar är våtmarker och snårskog, samt 30 hektar betesmarker.

Antal hushåll: 400.

Vid utvecklingen av Sletten fanns en politisk och fackmässig enighet om att skapa ett varierat och differentierat möte mellan stad och land, som innehöll en mängd av de funktioner och upplevelser många önskar sig nära hemmet: skog, vatten, äng och levande djur. Bostadsbebyggelsen har grupperats i åtta så kallade skogsbyar som ligger inramade av skogen och sex byar som ligger ute i beteslandskapet intill skogsbrynet och med utsikt över kraftverksdammen.

Skogen är designad i samarbete med professor Roland Gustavsson, SLU, och är ett av tre landskapslaboratorier, där man i full skala och över lång tid testat och utvärderat nya modeller för mångsidiga och bostadsnära skogsplanteringar. Landskapslaboratorier finns även på SLU i Alnarp och i Snogeholm norr om Ystad.

2002 var skogen på Sletten ännu mycket låg. Foto: Carl Aage Sørensen.

att de boende involverades i skapandet och utvecklingen av skogen. Därför uppmuntrade kommunen de boende att fortsätta engagera sig i skogen, men på de boendes villkor.

Med tiden har idén om en samförvaltningszon utvecklats. Grundregeln är att man får lov att påverka skogsbrynet som gränser till ens tomt. Många boende har utnyttjat denna möjlighet att sätta sin egen prägel på skogen genom att beskära träd och gallra, plantera egna prydnadsväxter, odla grönsaker, sätta upp fågelholkar, sätta ut trädgårdsmöbler och fästa hängmattor mellan träden, anlägga stigar och bygga kojor.

Det har hela tiden varit upp till varje familj att bestämma hur och i vilken omfattning de vill engagera sig. Vid en registrering 2010 hade fyrtio procent av hushållen engagerat sig i samförvaltningszonen genom skötsel, växtetablering och/eller funktionsetablering. Barn är de första att leta sig ut i skogen, och lek var ett inslag i många delar av samförvaltningszonen. Vi kunde också se att när trädgården präglades av odlarglädje spred sig mångfalden av växter ofta ut i samförvaltningszonen.

Mer varierad skog

Samförvaltningszonen har resulterat i en mängd övergångszoner mellan trädgård och skog, där de boendes kreativitet och engagemang har gjort skogen mer varierad än om kommunen valt att sköta den själv.

Den har också bidragit till att stärka banden mellan de boende och deras närmiljö. Dessutom skapar samförvaltningszonen en bas för en god dialog mellan kommunen och de boende. De boendes syn på skogen har också blivit annorlunda än om de inte varit involverade i skötseln.

År 2010 genomförde vi fokusgruppintervjuer med de boende. En kvinna, som till en början varit mycket noga i sitt trädgårdsarbete, sa då: "Jag har fått ett lite mer avslappnat förhållande till allt det där med att växter dör. /.../ Jag har varit så där nästan perfektionistisk och bara odlat blommor, det skulle bara vara så fint. Men det är precis som att det håller på att förändras nu, tycker jag, för att jag tänker att vi bor på Sletten. Vi bor på Sletten! Låt oss se vad som händer!"

Barnen i området var bland de första att leta sig ut i skogen. Här intill bor en barnfamilj som hängt upp gungor i samförvaltningszonen. En stege leder upp till en trädkoja. Vid sidan av finns en hinderbana med stockar att balansera på, och snören spända kors och tvärs som man ska ta sig förbi utan att nudda. Foto: Anders Busse Nielsen.

Foto detta uppslag: Anders Busse Nielsen.

Att skogen ligger intill bostadsbebyggelsen har påverkat vilken typ av brukarmedverkan som skett; den offentliga skogen blir en naturlig förlängning av den privata trädgården. Detta medför samtidigt en klar risk för privatisering av den offentliga marken.

När man har skogen som granne kan skogen berika trädgården och tvärtom. Här fortsätter trädgårdens gräsmatta som en klippt, slingrande gång av gräs ut i skogen, vilket ger en mjuk övergång. Längs stigen har perenner och buskar planterats. Odlarglädjen som syns i trädgården har smittat av sig på samförvaltningszonen i skogen.

Sedan Lissi stängde sin frisersalong för 13 år sedan har hon skapat stensulpturer. När hon jobbar med vinkelslipen åker hon iväg, för att inte störa grannarna.

Lissi och Sven-Erik har gjort en fin stig och en glänta i samförvaltningszonen genom att stamma upp träd och plantera buskar och perenner. Där gör Lissi slutputsning och polering av sina skulpturer.

Med en sådan inställning kan det troligen vara lättare att exempelvis förlika sig med att skogen skuggar trädgården nu när den vuxit sig hög.

Mötet i fokus

Man brukar säga inom ekologin att mötet mellan två angränsande habitat är mer artrik och dynamisk än själva habitatet, eftersom det där finns både arter från habitatet och arter som är unika för övergångszonen. På samma sätt har samförvaltningszonen på Sletten förvandlat en gräns till ett berikande möte mellan skog och trädgård, natur och kultur, människor och djur, boende och besökare – berikande möten som också skulle kunna skapas i Sverige, där många bor med skog och natur in på knuten.

Här bor Knud och Lisbeth. När alla bambuplantor i sommarstugan blommade och dog, kändes det hopplöst. Men där bambun stått började tiotusentals fröplantor gro. För Knud har det blivit ett kall att ta hand om alla

bambuplantor. Det gör han med van och varsam hand i sin trädgård i Sletten. Hela trädgården och samförvaltningszonen utanför har han gjort till en bambuplantskola.

Det är också ett exempel på hur boendes kreativitet och engagemang kan bidra till utvecklingen av den egna utemiljön. Samarbetet mellan kommun och boende har varit ett växelspel, där man turats om att komma med initiativen.

Förutsättningen har varit att kommunen vågat ta ett steg tillbaka och släppa lite på kontrollen. I gengäld har de boendes engagemang och kreativitet tagit området åtskilliga steg framåt.

Utveckla riktlinjer

Samförvaltningszonen som ett redskap för brukarmedverkan har ännu inte fått sin slutliga form på Sletten. En viktig aspekt i det fortsatta arbetet är att utveckla riktlinjerna för vad man får och inte får göra i samförvaltningszonen så att skogskänslan inte förstörs och att skogen förblir tillgänglig för alla.

De boende på Sletten är en varierad grupp som har olika önskemål om hur information och kommunikation om samförvaltningszonen ska

ske. Därför är en annan viktig aspekt att skapa olika typer av aktiviteter och informationskanaler som appellerar till olika grupper.

Treårigt projekt

I april 2012 inleddes ett treårigt samarbete mellan Holstebro kommun och SLU som ett projekt inom Movium Partnerskap. Projektet har till syfte att vidareutveckla samförvaltningszonen på Sletten och utnyttja dessa erfarenheter till att utveckla samförvaltningszonen till ett verktyg som kan användas på andra platser i Danmark och Sverige.

Hanna Fors, forskningsassistent, och Anders Busse Nielsen, docent, leder projektet i Sletten. Båda är verksamma vid SLU i Alnarp.